

УДК: 343.541/.546(497.11)
Biblid 1451-3188, 15 (2016)
Год XV, бр. 55, стр. 72-94
Изворни научни рад

проф. др Драган ЈОВАШЕВИЋ¹

ЗАШТИТА ПОЛНЕ СЛОБОДЕ МАЛОЛЕТНИКА - ЕВРОПСКИ СТАНДАРДИ И ПРАВО РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

ABSTRACT

The new legislation of the Republic of Serbia (after novellas from 2009), prescribed the criminal responsibility and punishment for crimes against sexual freedom of juveniles. The legislation provides different forms of abuse of children and sexual freedom of minors, in particular by taking advantage of their lack of physical and mental maturity. In this way, individuals - as the perpetrators of these crimes do or cause or inflame their sexual instincts to the detriment of the interests of children and minors, but also are hurting sexual morality of society. European standards established by the Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse were adopted on 25 October 2007 in Lanzarote, as well as a number of other European documents sanctioning such crimes. In the paper, the author analyzes the core characteristics of crimes against sexual freedom of minors in Serbian law, as well as the system of special criminal measures against the perpetrators of these acts and the degree of compliance with European standards.

Key words: juveniles, sexual freedom, European documents, defense, criminal offense, liability penalty.

1) УВОД

Конвенција Савета Европе о заштити деце од сексуалног искоришћавања и сексуалног злостављања² донета је 25. октобра 2007. године у Лансароту.

¹ Правни факултет Универзитета у Нишу, Е mail: jovas@prafak.ni.ac.rs

² „Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори“, број 1/2010.

Она је имала за циљ да државе – чланице Савета Европе обезбеде да свако дете има право на мере заштите које налаже статус малолетника, а које ће предузети његова породица, друштво и држава, те констатујући да су сексуално искоришћавање деце, посебно дечја порнографија и проституција, као и да су сви облици сексуалног злостављања деце, укључујући ту и она дела која се учине у иностранству, деструктивна по дечје здравље и психосоцијални развој, те да су сексуално искоришћавање и сексуално злостављање деце до те мере учестали, да су достигли забрињавајуће размере, како на националном, тако и на међународном нивоу, посебно када је реч о томе да и деца и учиниоци све чешће користе информационе и комуникационе технологије, те је за спречавање таквог сексуалног искоришћавања и сексуалног злостављања деце и борбу против њих неопходна међународна сарадња.

Сматрајући да су благостање и најбољи интереси деце основне вредности које деле све државе-чланице и да оне морају бити промовисане без икакве дискриминације полазећи од следећих међународних докумената као што су:

1. Акциони план усвојен на Трећем самиту шефова држава и влада Савета Европе (Варшава, 16-17. мај 2005) у коме је садржан позив на разраду мера за заустављање сексуалног искоришћавања деце,
2. Препорука број Р(91) 11 Комитета министара у вези са сексуалним искоришћавањем, порнографијом и проституцијом деце и млађих пунолетника, као и у вези са незаконитом трговином (трафикинг) чији су они објекат,
3. Препорука Рец (2001) 16 о заштити деце од сексуалног искоришћавања,
4. Конвенција о кибернетичком криминалу (ЕТС бр. 185) – члан 9.,
5. Конвенција Савета Европе о акцији против незаконите трговине (трафикинга) људским бићима (ЕТС бр. 197),
6. Конвенција за заштиту људских права и основних слобода (1950. ЕТС бр. 5),
7. Европска социјална повеља (1996. ЕТС бр. 163),
8. Европска конвенција о остваривању дечјих права (1996. ЕТС бр. 160),
9. Конвенција Уједињених нација о правима детета – члан 34.,
10. Опциони протокол о продаји деце, о дечјој проституцији и дечјој порнографији,
11. Протокол о спречавању, сузбијању и кажњавању трафикинга људским бићима, првенствено женама и децом, којим је допуњена Конвенција Уједињених нација против транснационалног организованог криминала (Палермо Конвенција),
12. Конвенција Међународне организације рада у вези са забраном најгорих видова дечјег рада и непосредном акцијом за отклањање тих видова,

13. Оквирна одлука Савета Европске уније о борби против сексуалног искоришћавања деце и дечје порнографије (2004/68/JXA),
14. Оквирна одлука Савета Европске уније о положају жртава у кривичном поступку (2001/220/JCA) и
15. Оквирна одлука Савета Европске уније о борби против незаконите трговине (трафикинга) људским бићима (2002/629/JXA).

2) ЕВРОПСКИ СТАНДАРДИ ЗАШТИТЕ ПОЛНЕ СЛОБОДЕ ДЕЦЕ И МАЛОЛЕТНИКА

Поред тога, државе чланице Савета Европе као најзначајније европске регионалне политичке организације су, при доношењу наведене Конвенције, чврсто решене да делотворно допринесу заједничком циљу заштите деце од сексуалног искоришћавања и сексуалног злостављања, али и да пруже помоћ жртвама, те да израде свеобухватан међународни инструмент који ће бити усредсређен на превентивне, заштитне и кривичноправне аспекте борбе против свих облика сексуалног искоришћавања и сексуалног злостављања деце и за успостављањем конкретног механизма за његов надзор. Зато су имале у виду и следећа документа:³

1. Стокхолмска декларација и Акциони програм (агенда за акцију) која је усвојена на Првом Светском конгресу против комерцијалног сексуалног искоришћавања деце (27-31. августа 1996. године),
2. Глобална обавеза из Јокохаме усвојена на Другом Светском конгресу против комерцијалног сексуалног искоришћавања деце (17-20. децембар 2001. године),
3. Будимпештанскај обавеза и Акциони план који су усвојени на припремној конференцији за Други Светски конгрес против комерцијалног искоришћавања деце (20-21. новембра 2001. године),
4. Резолуција Генералне скупштине Уједињених нација бр. С-27/2 под називом: „Свет погодан за децу” и
5. Програм под називом: „Изградња Европе за децу и са децом” усвојен после Трећег самита у Монаку (4-5. април 2006. године).

Конвенција Савета Европе о заштити деце од сексуалног искоришћавања и сексуалног злостављања из октобра 2007. године у члану 1. одређује циљ (сврху) као:⁴

³ Драган Јовашевић, *Међународно кривично право*, Ниш, Правни факултет, 2011, стр. 117-121.

⁴ Borislav Petrović, Dragan Jovašević, *Međunarodno krivično pravo*, Sarajevo, Pravni fakultet, 2010, str. 137-141.

- а) спречавање и борба против сексуалног искоришћавања и сексуалног злостављања деце,
- б) заштита права деце-жртава сексуалног искоришћавања и сексуалног злостављања и
- в) унапређење националне и међународне сарадње у борби против сексуалног искоришћавања и сексуалног злостављања деце.

Како би се обезбедило да државе делотворно примењују одредбе ове Конвенције, успостављен је конкретни механизам за надзор. У њему посебан значај имају превентивне мере (мере опште и специјалне превенције) предвиђене у члану 4. Наиме, све државе се обавезују да предузму неопходне законодавне или друге мере ради спречавања и заштите деце од свих облика сексуалног искоришћавања и сексуалног злостављања. Међу тим мерама истичу се следеће:⁵

- мере да би пробудила и подстакла свест о заштити деце и права деце међу лицима која су редовно у контакту са децом у области образовања, здравствене и социјалне заштите, правосуђа и полицијског деловања, као и у свим подручјима која су у вези са спортом, културом и активностима везаним за одмор,
- мере да би обезбедила да лица која су у редовном контакту са децом имају одговарајуће знање о сексуалном искоришћавању и сексуалном злостављању деце, као и о средствима за идентификацију сексуалног искоришћавања и сексуалног злостављања деце,
- мере како би се обезбедили да услови за бављење свим оним професијама чије обављање подразумева редовне контакте са децом буду такви да се осигура да кандидати за ступање у редове оних који се баве тим професијама нису никада били осуђени за дела сексуалног искоришћавања или сексуалног злостављања деце,
- мере како би обезбедила да деца, током основног и средњошколског образовања, добију информације о опасностима од сексуалног искоришћавања и сексуалног злостављања, као и о средствима да се сама заштите, у складу са сопственим моћима које се временом развијају. Те информације које ће, тамо где је то примерено, бити дате у сарадњи с родитељима, биће изнете у једном општијем контексту информација о сексуалности и том приликом ће бити посвећена посебна пажња оним

⁵ Ksenija Turković et al., *Komentar Kaznenog zakona*, Zagreb, Narodne novine, 2013, str. 215-223. Кривични закон Републике Хрватске из 2011. године садржи специфичну новину тако што је кривична дела полног злостављања и искоришћавања малолетника предвидео у посебној глави седамнаест у чл. 158-166. управо на бази усвојених међународних стандарда.

- ситуацијама које подразумевају ризике, посебно уколико се те ситуације односе на коришћење нове информационе и комуникационе технологије,
- мере како би на националном и локалном нивоу обезбедила координацију између различитих агенција које су задужене за заштиту од сексуалног искоришћавања и сексуалног злостављања деце, њихово спречавање и борбу против њих, а то се пре свега односи на образовни сектор, здравствени сектор, социјалне службе, као и полицијске и правосудне власти,
 - мере које би подстакле и подржале успостављање информативних служби, као што су телефонске или интернет линије за помоћ, да би се на тај начин могли давати савети онима који позову телефоном, чак и ако то учине анонимно, и уз дужно поштовање њихове анонимности и,
 - мере за пружање помоћи жртвама, на краткорочном и на дугорочном плану, у њиховом физичком и психосоцијалном опоравку. Приликом предузимања ових мера одговарајућа пажња се посвећује мишљењима, потребама и забринутостима самог детета.

У глави шестој под називом: „Суштинско кривично право” предвиђен је систем кривичноправне заштите деце и малолетника од различитих облика и водива сексуалног злостављања, као и санкције за поједина кривична дела која државе потписнице Конвенције треба да инкриминишу у свом националном законодавству.

У члану 18. дат је појам сексуалног злостављања. То је умишљајно предузећање следећих делатности: бављење сексуалним активностима са дететом које, сходно одговарајућим одредбама унутрашњег права, није навршило правни узраст у коме су сексуалне активности допуштене и, ступање у сексуалне активности са дететом.

За постојање овог дела је битно да је радња извршења предузета на одређени начин: а) применом принуде, силе или претње, б) злоупотребом признатог положаја поверења, ауторитета или утицаја над дететом, укључујући ту и положај у породици и в) злоупотребом посебно осетљиве ситуације у којој се дете налази, његовог рањивог положаја, првенствено због менталног или физичког хендикеп или зависности. У одредбама чл.19-24. прописана је кривична одговорност за поједине врсте деликата ове врсте, као и кажњавање за саучесништво или за покушај њиховог извршења. Члан 19. одређује појам и елементе кривичног дела дечје проституције. Дечја проституција означава стање у коме се дете користи за сексуалне активности за које се као накнада даје или се обећава да ће се дати новац или неки други вид надокнаде или узвраћања, без обзира на то да ли је та исплата, обећање или узвраћање дато, односно учињено детету или трећем лицу. Ово кривично дело се састоји у умишљајном предузимању следећих делатности: а) ангажовање детета за бављење проституцијом или навођење детета да

учествује у проституцији, б) приморавање детета на проституцију или остваривање зараде од неког другог вида искоришћавања детета у такве сврхе и, в) коришћење услуга дечје проституције.

Члан 20. одређује кривично дело дечје порнографије. Дечја порнографија означава сваки материјал који визуелно приказује дете које се бави стварним или симулираним сексуалним експлицитним понашањем, и свако приказивање полних органа детета у првенствено сексуалне сврхе. Ово кривично дело се састоји у умишљајном предузимању следећих делатности: а) производња дечје порнографије, б) нуђење или стављање на располагање дечје порнографије, в) дистрибуирање или пренос дечје порнографије, г) прибављање дечје порнографије за себе или за неку другу особу, д) поседовање дечје порнографије и њ) свесно прибављање могућности приступа помоћу информационе или комуникационе технологије, дечјој порнографији.⁶ Следеће кривично дело сексуалног злостављања је предвиђено у одредби члана 21. Конвенције. Оно носи назив : Учешће детета у порнографским представама. То је умишљајно предузимање следећих делатности: а) ангажовање детета да учествује у порнографским представама или навођење детета да учествује у таквим представама, б) приморавање детета да учествује у порнографским представама или остваривање зараде или неки други вид искоришћавања детета у такве сврхе и, в) свесно присуствовање порнографским представама у којима учествују деца. У члану 22. Конвенције одређује се кривично дело: Корумпирање деце. Оно се састоји у умишљајном навођењу у сексуалне сврхе детета узраста до 18 година да буде сведок сексуалног злостављања или сексуалних активности, чак и уколико оно само не мора да учествује у томе. „Наговарање деце у сексуалне сврхе” је кривично дело чија су обележја прописана у члану 23. Конвенције. Ово дело одрасло (дакле, пунолетно) лице које користећи информациону и комуникациону технологију наводи дете узраста до 18 година на учествовање у било ком облику сексуалног злостављања, без обзира да ли се радња тог дела предузима против детета или не, или је навођење праћено материјалним радњама које воде ка одржавању таквог састанка. И на крају, Конвенција од држава потписница захтева да пропишу кажњавање за саучесништво у виду помагања, односно за покушај сексуалног злостављања. Тако је у члану 24. Конвенције под називом: „Помагање или одобравање и покушај” предвиђено кажњавање за умишљајно помагање или одобравање извршења било ког кривичног дела установљеног у складу са овом Конвенцијом, односно покушај таквог кривичног дела.

⁶ Драган Јовашевић, Вељко Икановић, *Међународно кривично право*, Бања Лука, Факултет правних наука, 2015, стр. 178-184.

Интересантно је решење које утврђује Конвенција из Лансарота према коме се за наведена кривична дела успоставља и кривична одговорност правног лица (члан 26). Тако је правно лице кривично одговорно за извршење кривичног дела које је установљено у складу са овом Конвенцијом, које у његово име учини било које физичко лице, делујући појединачно или као део органа тог правног лица, који има један од руководећих положаја у оквиру тог правног лица, утемељен на: а) овлашћењу да заступа правно лице, б) овлашћењу да доноси одлуке у име правног лица и, в) овлашћењу да спроводи контролу унутар правног лица. Поред тога, правно лице је одговорно и када је одсуство надзора или контроле физичког лица омогућило да се изврши кривично дело установљено у складу са овом Конвенцијом у корист тог правног лица, а од стране физичког лица које делује по његовом овлашћењу. У зависности од правних начела стране, одговорност правног лица може бити кривичноправна, грађанскоправна или управноправна. При томе је изричито одређено да одговорност правног лица не утиче на одговорност физичког лица које је учинило кривично дело.

За кривична дела предвиђена одредбама Конвенције државе се обавезују да пропишу врсте и мере казни и других кривичних санкција које одговарају њиховим природи и тежини, те степену кривичности њиховог учиниоца. Поред кривичних санкција физичким и правним лицима се могу изрећи и посебне кривичноправне мере (члан 27) као што су: укидање права на јавне повластице или помоћ; привремена или трајна дисквалификација из праксе трговинских активности; стављање под судски надзор; судски налог за ликвидацију правног лица, заплена и конфискација (робе, докумената и других средстава коришћених за извршење кривичних дела или за омогућавање извршења кривичних дела и зараде остварене извршењем кривичних дела или њихову материјалну вредност); привремено или трајно затварање сваке пословне установе која је коришћена за извршење било ког кривичног дела, без угрожавања права *bona fide* трећих лица. или како би се учиниоцу, привремено или трајно, ускратила могућност обављања професионалне или волонтерске активности која подразумева контакт са децом током кога је кривично дело учињено; ускраћивање родитељских права или праћење или надзор лица која су оглашена кривима за ова кривична дела и наменско усмеравање конфисковане добити која је остварена криминалним радњама или имовине која је стечена на тај начин у специјални фонд из кога ће се финансирати програми превенције и програми помоћи жртвама било ког од наведених кривичних дела. У члану 37. Конвенција изричито обавезује државе потписнице да успоставе ефикасне евиденције података о лицима осуђеним за сексуалне деликте. Ради спречавања и гоњења кривичних дела сексуалног злостављања деце државе ће предузети све неопходне законодавне или остале мере за прикупљање и архивирање, сагласно релевантним одредбама о заштити личних података и

другим одговарајућим правилима и јемствима прописаним унутрашњим правом, података који се односе на идентитет и на генетски профил (ДНК) лица која су осуђена за ова кривична дела. Државе су такође обавезане (члан 38) да успоставе ефикасан механизам међународне и регионалне сарадње, непосредно или кроз примену одговарајућих међународних и регионалних докумената и аранжмана ради: а) спречавања сексуалног искоришћавања и сексуалног злостављања деце и борбе против њих, б) заштите жртава и пружања помоћи жртвама и, в) истраге или поступака у вези са кривичним делима установљеним у складу са овом Конвенцијом.

3) КРИВИЧНА ДЕЛА ПРОТИВ ПОЛНЕ СЛОБОДЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Опште карактеристике кривичноправне заштите полне слободе у Србији

Објект заштите кривичних дела из главе осамнаест Кривичног законика Републике Србије из 2005. године са низом измена и допуна под називом: „Кривична дела против полне слободе“,⁷ јесте полна слобода, слобода одлучивања човека у сфери полних односа, у погледу ступања у полне односе или на други начин задовољењу полног нагона.⁸ Према ранијем законском решењу ова кривична дела су називана „дела против достојанства личности и полног морала“. Нападом на полну слободу путем извршења ових кривичних дела, повређују се или угрожавају полни морал и полна част која чини битну компоненту људског достојанства. Полна слобода значи слободу одлучивања лица да ли ће, када, где, како, на који начин и с ким ступити у полне односе. Највећи број ових кривичних дела усмерен је на вршење обљубе или са њом изједначеног чина употребом силе, претње, коришћењем немоћи, стања подређености, зависности или незрелости.⁹ Она се називају сексуални криминалитет као укупност различитих облика контакта полним органима, устима, језиком, прстима или рукама са полним органом, чмаром или устима жртве у циљу задовољења сексуалног нагона инцијатора овог контакта. Поред тога, могуће је из ових мотива остварити и контакт са полним органима,

⁷ Службени гласник Републике Србије, број 85/2005, 88/2005, 107/2005, 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013 и 108/2014. Више : Драган Јовашевић, *Кривични законик Републике Србије са уводним коментаром*, Београд, Службени лист, 2007.

⁸ Велимир Ракочевић, „Кривична дела против полне слободе“, *Зборник радова, Нове тенденције у савременој науци кривичног права и наше кривично законодавство*, Златибор, 2005, стр. 177-202.

⁹ Драган Јовашевић, *Кривично право, Посебни део*, Београд, Досије, 2014, стр. 189-193.

устима или чмаром жртве и неким другим предметом. Друга је карактеристика ових кривичних дела да се ови контакти остварују без пристанка жртве, било уз њено активно противљење и пружање отпора или без њега. Но, у пракси се све чешће јављају случајеви сексуалних деликата који су олакшани применом лекова и других супстанци са циљем сламања отпора жртве – случајеви *date rape*.¹⁰ Циљ прописивања ових кривичних дела је двојачке природе : 1) да се обезбеди слобода опредељења човека у погледу ступања у полне односе, при избору партнера и осталих услова сагласно својим осећањима и 2) да се очувају природни и здрави полни односи између лица различитог пола у складу са схватањима и осећањима која чине јавни морал. Полазећи од чињенице да је полни живот најинтимнији део човекове личности, где је он и најосетљивији на спољна задирања, у теорији се разматра питање да ли и у којој мери друштво треба да се меша у ову личну сферу кривичноправним нормама. Ово питање је оправдано када се зна да се сфера полног живота тешко може регулисати правним нормама, а да се при томе непотребно не задире у интимну страну човекове личности, која тежи да се понаша слободно у складу са својим биолошким потребама, осећањима и схватањима. Заштита полне слободе човека је оправдана, али је спорно да ли кривично право треба да интервенише у случајевима када се задовољавање полног нагона остварује добровољно уз узајамну сагласност партнера само зато што се тиме вређа полни морал који је иначе амбивалентан, променљив и релативан. Зато постоје велике разлике у законским решењима појединих држава у погледу броја и врста инкриминација којима се штити полни морал, па чак постоји тенденција у правцу смањења броја и врсте кривичних дела ове врсте. Карактеристика кривичних дела из ове групе¹¹ је да су сва изузев дела подвођења или омогућавања вршења полног односа усмерена на задовољење или изазивање полног нагона учиниоца. Дакле, овде се ради о власторучним кривичним делима која су по својој природи таква да их учинилац остварује искључиво радњама које сам предузима, па се поставља питање да ли је у њиховом извршењу могуће постојање саизвршилаштва. У давању одговора на ово питање, искристалисала су се два схватања. Према првом схватању, ова кривична дела се предузимају са циљем задовољења, изазивања или распаљивања полног нагона, па је њихов извршилац свако лице које остварује то задовољење, док су сва остала лица која му својом делатношћу у томе доприносе, саучесници у виду помагача или подстрекача, али не и саизвршиоца. Према другом схватању, саизвршилаштво је могуће код дела где постоји функционална подела радњи, када нека лица врше принуду,

¹⁰ Ђорђе Алемпијевић ет ал., „Повреде полних органа код жртви сексуалног насиља”, *Билтен Окружног суда у Београду*, Београд, број 70/2006, стр. 19-26.

¹¹ Драган Јовашевић, *Лексикон кривичног права*, Београд, Службени гласник, 2011, стр. 698-702.

а друга лица обљубу или са њом изједначени чин. Код кривичних дела где подела радњи није могућа, нема саизвршилаштва, већ је свако лице самостални извршилац ових дела. Ова кривична дела могу да буду извршена само са умишљајем.

Посебна заштита полне слободе малолетника

Малолетници и деца су посебно заштићени у погледу полне слободе, као и у погледу полног искоришћавања од пунолетних лица. Кажњива је свака (па и добровољна) обљуба или са њом изједначени чин са дететом (лицем које није навршило четрнаест година). Нека кривична дела добијају квалификовани облик ако су извршена према малолетним лицима. Код обљубе са дететом (члан 180. КЗ) закон предвиђа посебан основ који искључује постојање кривичног дела (односно његов се учинилац неће казнити) ако између учиниоца и детета не постоји значајнија разлика у њиховој душевној и телесној зрелости. Да ли постоји ова разлика, да ли је она значајнија или не, представља фактичко питање које судско веће решава у конкретном случају имајући у виду све објективне и субјективне околности учињеног дела и личности пасивног и активног субјекта. Закон о посебним мерама за спречавање вршења кривичних дела против полне слободе према малолетним лицима из априла 2013. године (члан 6.) је предвидео посебна правила о: 1) кажњавању учинилаца, 2) правним последицама осуде, 3) примени посебних мера и 4) посебној евиденцији.¹² Сва ова посебна, изузетна законска решења која одударају од општих кривичноправних решења из Кривичног законика се односе само за лица која су осуђена за следећа кривична дела против полне слободе према малолетним лицима : силовање; обљуба над немоћним лицем; обљуба са дететом; обљуба злоупотребом положаја; недозвољене полне радње; подвођење и омогућавање вршења полног односа; посредовање у вршењу проституције; приказивање, прибављање и поседовање порнографског материјала и искоришћавање малолетног лица за порнографију; навођење малолетног лица на присуствовање полним радњама и искоришћавање рачунарске мреже или комуникације другим техничким средствима за извршење кривичних дела против полне слободе према малолетном лицу под условом да су ова дела извршена према малолетним лицима. Наиме, према лицима осуђеним за наведена кривична дела (члан 5.) искључено је у потпуности : 1) ублажавање казне, 2) давање условног отпуста и 3) наступање застарелости кривичног гоњења и кажњавања.¹³ Према лицима која су

¹² *Службени гласник Републике Србије*, број 32/2013.

¹³ Драган Јовашевић, *Кривично право, Општи део*, Ниш, Правни факултет, 2012, стр. 213-221.

осуђена за наведена кривична дела против полне слободе малолетника наступају правне последице осуде:¹⁴ 1) које се састоје у престанку, односно губитку одређених права: а) престанак вршења јавне функције и б) престанак радног односа, односно престанак вршења позива или занимања које се односи на рад са малолетним лицима и 2) које се састоје у забрани стицања одређених права: а) забрана стицања јавних функција и б) забрана заснивања радног односа, односно обављања позива или занимања које се односи на рад са малолетним лицима, а које могу да трају 20 година при чему се време проведено на издржавању казне не урачунава у време трајања правне последице осуде.¹⁵ Правноснажна пресуда се обавезно доставља и послодавцу осуђеног лица.

У случају да осуђено лице прекрши правну последицу осуде (члан 16) кажњава се за прекршај казном затвора од 30 до 60 дана. У случају непоштовања наступеле правне последице осуде (члан 17) за прекршај се кажњавају следећа лица: 1) правно лице – новчаном казном од 500.000 динара до два милиона динара, 2) предузетник – новчаном казном од 200.000 до 500.000 динара и 3) одговорно лице у правном лицу, државном или другом органу – новчаном казном од 100.000 до 150.000 динара. Но, према учиниоцима кривичних дела против полне слободе према малолетницима закон прописује и посебне мере (чл. 7-12). По својој садржини, дејству, условима примене и трајању ове мере не представљају кривичне санкције, њих не изриче суд у кривичном поступку, оне наступају аутоматски по сили закона, имају искључиво специјално-превентивни карактер, па их закон и назива „посебне мере”. Према учиниоцима наведених кривичних дела против полне слободе малолетника посебне мере се спроводе после издржане казне затвора и могу трајати најдуже двадесет година. После истека сваке четири године од почетка примене посебних мера суд који је донео првостепену пресуду по службеној дужности одлучује о потреби њиховог даљег спровођења. Но, захтев за преиспитивање потребе даљег спровођења посебних мера може поднети и лице на које се ове мере односе. Овај захтев се подноси суду који је донео првостепену пресуду после истека сваке две године од почетка примене посебних мера. При одлучивању суда о даљој примени посебних мера суд прибавља извештаје органа и организација надлежних за спровођење ових мера. Закон предвиђа следеће посебне мере:

¹⁴ Душица Миладиновић Стефановић, „Посебне мере за спречавање кривичних дела против полне слободе малолетника”, Зборник радова, *Заштита људских и мањинских права у европском правном простору*, Ниш, 2013, стр. 377-393.

¹⁵ Драган Јовашевић, „Посебне кривичноправне мере у праву Републике Србије”, Зборник радова, *Кривично законодавство – de lege lata u de lege ferenda*, Приједор, 2015, стр. 241-258.

1) обавезно јављање надлежном органу полиције и Управе за извршење кривичних санкција (члан 8) се састоји у дужности учиниоца кривичног дела против полне слободе према малолетнику да се лично јави организационој јединици полиције у месту његовог пребивалишта и организационој јединици Управе за извршење кривичних санкција која је надлежна за третман и алтернативне санкције и то сваког месеца, а најкасније до 15 дана у месецу; 2) забрана посећивања места на којима се окупљају малолетна лица (вртићи, школе и сл.) (члан 9) се састоји у дужности учиниоца кривичног дела против полне слободе према малолетнику да се уздржава од посећивања места на којима се окупљају малолетна лица као што су школске зграде, школска дворишта, вртићи, игралишта, дечје манифестације и сл; 3) обавезно посећивање професионалних саветовалишта и установа (члан 10) се састоји у дужности учиниоца кривичног дела против полне слободе према малолетнику да посећује професионална саветовалишта и установе према програму које му одреди организациона јединица Управе за извршење кривичних санкција надлежна за третман и алтернативне санкције; 4) обавезно обавештавање о промени пребивалишта, боравишта или радног места (члан 11) се састоји у дужности учиниоца кривичног дела против полне слободе према малолетнику да у року до три дана од дана промене лично обавести надлежну организациону јединицу полиције и организациону јединицу Управе за извршење кривичних санкција надлежну за третман и алтернативне санкције о промени пребивалишта, боравишта или радног места и, 5) обавезно обавештавање о путовању у иностранство (члан 12) се састоји у дужности учиниоца кривичног дела против полне слободе према малолетнику да се најкасније три дана пре путовања у иностранство лично јави надлежној организационој јединици полиције, те да пружи податке о држави у коју путује, као и о месту и дужини боравка у иностранству.¹⁶

У случају да осуђено лице не испуњава посебне обавезе, кажњава се за прекршај казном затвора од 30 до 60 дана (члан 16). Закон о посебним мерама за спречавање вршења кривичних дела против полне слободе према малолетним лицима из априла 2013. године (чл. 13-15) је предвидео правила о вођењу посебне евиденције и доступности података из ове евиденције ако се ради о лицима која су осуђена за кривична дела против полне слободе према малолетним лицима. О осуђеним лицима за наведена кривична дела

¹⁶ Закон о посебним мерама за спречавање вршења кривичних дела против полне слободе према малолетним лицима може се примењивати на кривична дела која су прописана тим законом која су извршена и пре његовог ступања на снагу (правно схватање Кривичног одељења Врховног касационог суда донето на седници одржаној 24. марта 2014. године).

води се посебна евиденција која садржи следеће податке¹⁷: 1) име и презиме осуђеног, 2) јединствени матични број грађана осуђеног, 3) адресу пребивалишта осуђеног, 4) податке о запослењу осуђеног, 5) податке о значају за физичко препознавање осуђеног и његове фотографије, 6) ДНК профил осуђеног, 7) податке о кривичном делу и казни на коју је осуђен, 8) податке о правним последицама осуде и 9) податке о спровођењу посебних мера. Посебну евиденцију води Управа за извршење кривичних санкција (члан 14). Сви државни и други органи, правна лица и предузетници су дужни да у року од три дана од дана прибављања података о којима се води посебна евиденција исте доставе овлашћеном лицу Управе за извршење кривичних санкција који води посебну евиденцију. Ови подаци се воде трајно и не могу се брисати. Подаци из посебне евиденције (члан 15) се могу дати: 1) суду, 2) јавном тужиоцу и 3) полицији у вези са кривичним поступком који се води против лица о коме се води посебна евиденција, 4) надлежној организационој јединици полиције и 5) организационој јединици Управе за извршење кривичних санкција надлежној за третман и алтернативне санкције када је то потребно за вршење послова из њихове надлежности. Подаци из посебне евиденције се могу на образложени захтев дати и државном органу, предузећу, другој организацији или предузетнику: а) ако још трају правне последице осуде и б) ако за то постоји оправдани интерес заснован на закону. Државни и други органи, правна лица и предузетници који раде са малолетном децом дужни су да затраже податак да ли је лице које треба да заснује радни однос код њих, односно да обавља послове са малолетним лицима уписано у посебну евиденцију. Подаци из посебне евиденције се могу дати и иностраним државним органима у складу са међународним споразумом. На податке који су садржани у посебној евиденцији се примењују одредбе закона који уређује заштиту података о личности и тајност података. У случају да законом прописано лице не достави неки од законом прописаних података уопште или у одређеном року овлашћеном лицу Управе за извршење кривичних санкција које води посебну евиденцију или не затражи податке из посебне евиденције за прекршај казниће се (члан 17): 1) правно лице – новчаном казном од 500.000 до два милиона динара, 2) предузетник – новчаном казном од 200.000 до 500.000 динара и 3) одговорно лице у правном лицу, државном или другом органу – новчаном казном од 100.000 до 150.000 динара.

¹⁷ Душица Миладиновић Стефановић, „Посебна евиденција учинилаца кривичних дела против полне слободе малолетника”, Зборник радова, *Усклађивање права Србије са правом Европске уније*, Ниш, 2014, стр. 447-462.

4) ПОЈЕДИНА КРИВИЧНА ДЕЛА ПРОТИВ ПОЛНЕ СЛОБОДЕ МАЛОЛЕТНИКА

Силовање

Дело из члана 178. КЗ се састоји у принуди на обљубу или са њом изједначени чин другог лица употребом силе или претњом да ће се непосредно напасти на живот или тело тог или њему блиског лица¹⁸. Објект заштите је слобода одлучивања у погледу ступања у полне односе. Силовање је неправо сложено кривично дело које чине два дела : а) принуда (кривично дело против слобода и права човека и грађанина) и б) обљуба, односно са њом изједначени чин. Радња извршења је принуда на обљубу и са њом изједначени чин. То је делатност навођења, утицања на вољу пасивног субјекта да противно својој одлуци ступи у полни однос или са њим изједначени чин.¹⁹ Принуда се састоји у примени силе или претње да ће се непосредно напасти на живот или тело тог лица или њему блиског лица. Сила је употреба физичке, механичке или друге снаге против другог лица у циљу сламања његовог отпора или спречавања очекиваног отпора. Под силом се подразумева и употреба хипнозе и омамљујућих средстава. Она може бити апсолутна или компулзивна, при чему може бити предузета непосредно према пасивном субјекту или посредно према њему блиском лицу. Ово се дело може извршити и претњом.²⁰ То је најава зла, стављање у изглед другом лицу да ће бити непосредно нападнут његов живот или тело или живот или тело њему блиског лица. Овде се ради о квалификованој претњи јер се пасивном субјекту најављује последица смрти или телесне повреде. Претња мора да буде озбиљна, стварна, могућа и неотклоњива. Озбиљност претње се цени са становишта пасивног субјекта, а не извршиоца.²¹ Сила и претња се примењују према другом лицу да би се

¹⁸ Borislav Petrović, Dragan Jovašević, *Krivično pravo 2, Posebni dio*, Sarajevo, Pravni fakultet, 2005, str. 193-196.

¹⁹ Силовање чини и онај ко лице истог пола принуди на обљубу или са њом изједначени чин – а то су у конкретном случају анални и орални коитус ради задовољења или побуђивања сексуалног нагона употребом принуде према пасивном субјекту (пресуда Апелационог суда у Новом Саду Кж. 2992/2011).

²⁰ Претња се састоји у стављању у изглед неке зла које ће му се догодити ако не учини оно што се од њега захтева, а при томе не мора постојати стварна намера окривљеног да то и оствари јер је довољно да онај коме се прети то схвати као могуће (пресуда Апелационог суда у Новом Саду Кж. 477/2010).

²¹ Иако су се оптужени и оштећена једно време забављали и за то време имали добровољне сексуалне односе, али је љубавна веза прекинута, па кад је оптужени применом силе и претње извршио насилну обљубу над оштећеном, то не доводи у питање постојање кривичног дела силовања (пресуда Врховног суда Србије Кж.

сломио отпор и оно принудило на обљубу или са њом изједначени чин. Обљуба је природни полни однос мушкарца и жене.²² Са обљубом изједначени чин представља сваки други акт задовољења полног нагона предузет према телу другог лица. Дело има два тежа облика испољавања која су посебно значајна са аспекта кривичноправне заштите полне слободе деце и малолетника. Први тежи облик силовања постоји у следећим случајевима: 1) ако је услед предузете радње извршења наступила тешка телесна повреда пасивног субјекта – овде се ради о делу квалификованом тежом последицом (тешком телесном повредом у било ком облику) која мора бити резултат нехата учиниоца, 2) ако је дело извршено од стране више лица – групно силовање постоји када најмање два или више лица предузимају радњу принуде и радњу обљубе или са њом изједначеног чина, 3) ако је дело извршено на нарочито свиреп или нарочито понижавајући начин – начин извршења дела представља квалификаторну околност. Нарочита свирепост постоји када се при извршењу дела пасивном субјекту наносе непотребне и прекомерне физичке и психичке патње, болови, nelaгодности и страх већег интензитета или дужег трајања, док нарочито понижавајући начин постоји када се учинилац иживљава над пасивним субјектом предузимајући према њему дифамне, омаловажавајуће, потцењивачке поступке, 4) *ако је дело извршено према малолетнику* – узраст пасивног субјекта од 14 до 18 година у време извршења дела представља квалификаторну околност и 5) ако је дело имало за последицу трудноћу – и овде се ради о делу квалификованом тежом последицом где се трудноћа налази у узрочно-последичној вези са предузетом радњом обљубе у односу на коју учинилац поступа са нехатом. За ово је дело прописана казна затвора од пет до петнаест година. Други тежи облик дела постоји у два случаја: 1) ако је услед предузете радње извршења наступила смрт пасивног субјекта. У односу на смрт учинилац мора да поступа са нехатом и она мора бити у узрочно-последичној вези са предузетом силом или са пружањем отпора пасивног субјекта и 2) *ако*

2331/2003); Када је учинилац осуђен због извршеног кривичног дела силовања у стицају са кривичним делом противприродног блуда, као блажи закон се има применити законска одредба из Кривичног законика (пресуда Врховног суда Србије Кж. 568/2006); За покушај кривичног дела силовања је довољно да је извршилац отпочео употребу силе или претње са циљем остваривања обљубе и није неопходно да је при томе и започео обљубу (пресуда Врховног суда Србије Кж. 572/2008).

²² Обљуба представља полни акт, продирање, по правилу, мушког полног органа у женски полни орган. Са обљубом изједначени чин представљају радње којима се задовољава полни нагон на неприродан начин, а не путем нормалне обљубе хетеросексуалног карактера. У такве радње спадају, не само педерастичја, већ и разни други облици задовољавања полног нагона (сексуалне похоте), па и орално задовољавање у ком случају је дело свршено узимањем полног органа у уста (пресуда Апелационог суда у Новом Саду Кж. 1647/2013).

је дело учињено према детету – лицу које у време извршења дела није навршило 14 година. Узрост пасивног субјекта треба да је обухваћен свешћу чиниоца. За ово је дело прописана казна затвора најмање десет година.

Обљуба над немоћним лицем

Дело из члана 179. КЗ се састоји у обљуби или са њом изједначеном чину искоришћавањем душевног обољења, заосталог душевног развоја, друге душевне поремећености, немоћи или другог стања услед кога лице није способно за отпор²³. Објект заштите је полна слобода немоћног лица. То је лице које није способно да пружи отпор акту обљубе или са њом изједначеном чицу услед: душевног обољења, заосталог душевног развоја, друге душевне поремећености, немоћи или другог тешког стања²⁴.

Радња извршења је обљуба или са њом изједначени чин. Ово су, иначе, дозвољене делатности када су предузете на основу слободно донете одлуке у погледу задовољења полног нагона. Но, овде се управо ради о лицима која због стања психичке или физичке немоћи, беспомоћности не могу да се одупру радњи другог лица и да пруже отпор акту обљубе или са њом изједначеном чину²⁵. Обљуба и са њом изједначени чин се врше управо од стране лица које је свесно стања беспомоћности на страни пасивног субјекта и које их искоришћава. Стање немоћи постоји: код опијености алкохолом, опојним дрогама или лековима, отровним материјама, али и као резултат нанете телесне повреде, болести, инвалидности, одузетости, преморености, високе телесне температуре итд. Неспособност за физички отпор може бити проузрокована и претходним радњама другог лица. Дело има два тежа облика која су значајна са аспекта кривичноправне заштите полне слободе деце и малолетника. Први тежи облик дела постоји у следећим случајевима: 1) ако је

²³ Драган Јовашевић, Вељко Икановић, *Кривично право Републике Републике Српске, Посебни део*, Бања Лука, Факултет правних наука, 2012, стр.79-81.

²⁴ За постојање дела није неопходно да пасивни субјект буде лишен пословне способности, већ је потребно да код њега постоји неко од биолошких стања услед којих се сматра немоћним лицем, нпр. душевна заосталост (пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж. 1043/2012); Оштећена је била немоћно лице јер је услед недовољне менталне развијености, када је њено интелектуално функционисање у категорији лаке менталне ретардације и према узрасту била немоћна, те није била способна да пружи отпор окривљеном (пресуда Апелационог суда у Новом Саду Кж. 158872012).

²⁵ Учинилица који теже ментално ретардирану малолетницу која је навршила 14 година искористивши њено душевно стање доведе у своју кућу и са њом обави полни однос, извршио је кривично дело обљубе са немоћним лицем (пресуда Окружног суда у Београду Кж. 2247/2005).

услед предузете радње извршења наступила тешка телесна повреда немоћног лица – овде се ради о делу квалификованом тежом последицом (тешком телесном повредом у било ком облику) која мора бити резултат нехата учиниоца, 2) ако је дело извршено од стране више лица – када најмање два или више лица предузимају обљубу или са њом изједначени чин, 3) ако је дело извршено на нарочито свиреп или нарочито понижавајући начин – начин извршења дела представља квалификаторну околност. Нарочита свирепост постоји када се при извршењу дела пасивном субјекту наносе непотребне и прекомерне физичке и психичке патње, болови, nelaгодности и страх већег интензитета или дужег трајања, док нарочито понижавајући начин постоји када се учинилац иживљава над пасивним субјектом предузимајући према њему дифамне, омаловажавајуће, потцењивачке поступке, 4) *ако је дело извршено према малолетнику* – узраст пасивног субјекта од 14 до 18 година у време извршења дела представља квалификаторну околност и 5) ако је дело имало за последицу трудноћу – овде се ради о делу квалификованом тежом последицом где се трудноћа налази у узрочно-последичној вези са предузетом радњом обљубе у односу на коју учинилац поступа са нехатом. За ово је дело прописана казна затвора од пет до петнаест година. Други тежи облик дела постоји у два случаја: 1) ако је услед предузете радње извршења наступила смрт немоћног лица. У односу на смрт учинилац мора да поступа са нехатом и она мора бити у узрочно-последичној вези са предузетом силом или са пружањем отпора пасивног субјекта и 2) *ако је дело учињено према детету* – лицу које у време извршења дела није навршило 14 година. Узраст пасивног субјекта треба да је обухваћен свешћу учиниоца. За ово је дело прописана казна затвора најмање десет година.

Обљуба са дететом

Основно кривично дело којим се штити полна слобода малолетника је обљуба са дететом из члана 180. КЗ. Ово дело се састоји у вршењу обљубе или са њом изједначеног чина са дететом²⁶. Објект заштите је полна слобода детета. Радња извршења²⁷ је предузимање обљубе или са њом изједначеног чина као делатности којима се задовољава полни нагон, а које су управљене

²⁶ Александра Нешовић, „Кривично дело обљубе или противприродног блуда са лицем које није навршило 14 година”, *Билтен Округног суда у Београду*, Београд, број 66/2005, стр. 53-64; Душица Миладиновић Стефановић, „Кривичноправна заштита малолетника од сексуалног искоришћавања и злостављања – европски стандарди и право Републике Србије”, *Зборник Правног факултета у Нишу*, Ниш, број 68/2014, стр. 567-584.

²⁷ Митар Кокољ, Драган Јовашевић, *Кривично право Републике Српске, Општи и посебни део*, Бијељина, Универзитет Синергија, 2011, стр. 321-322.

према телу другог лица – детета. За постојање дела је битно да се ова радња предузима према детету, лицу које је у време извршења дела млађе од 14 година. Овде се ради о пасивном субјекту које због недовољне душевне развијености нема потпуну слободу просуђивања и одлучивања у погледу задовољења полног нагона које стање управо искоришћава учинилац²⁸. Но, закон је изричито предвидео да овог кривичног дела нема ако између учиниоца и детета не постоји значајнија разлика у њиховој душевној и телесној зрелости. Ово је фактичко питање које судско веће решава у сваком конкретном случају на бази налаза и мишљења лекара вештака. Извршилац дела може да буде свако лице, а у погледу кривице потребан је умишљај. За ово је дело прописана казна затвора од три до дванаест година. Дело има два тежа облика. Први тежи облик дела постоји у следећим случајевима : 1) ако је услед предузете радње извршења наступила тешка телесна повреда детета, 2) ако је дело извршено од стране више лица и 3) ако је дело имало за последицу трудноћу детета. За ово је дело прописана казна затвора од пет до петнаест година. Други тежи облик дела постоји ако је услед предузете радње извршења наступила смрт детета. У односу на последицу смрти која се налази у узрочно-последичној вези са предузетом радњом основног дела учинилац поступа са нехатом. За ово је дело прописана казна затвора најмање десет година.

Подвођење и омогућавање вршења полног односа

Ово дело из члана 183. КЗ се састоји у подвођењу малолетног лица ради обљубе, са њом изједначеног чина или друге полне радње.²⁹ Објект заштите је малолетно лице од свих видова полног искоришћавања. Радња извршења је подвођење.³⁰ То су различите делатности физичког или психичког карактера које имају за циљ да доведу у везу друго (пунолетно или

²⁸ Када оптужени изврши кривично дело обљубе са лицем које је имало девет година употребом силе, тада се не тражи остварење услова да је оштећена немоћно лице (пресуда Врховног суда Србије Кж. 2246/2003); Оптужени је био свестан да оштећена са којом је извршио обљубу није имала 14 година јер је познавао оштећену и њену породицу, живео у њиховој непосредној близини, био са њима у свакодневном контакту, а уз то и личност оптуженог који је стар 50 година и његово животно искуство, као и чињеница да је и сам отац четворо малолетне деце упућује на то (пресуда Врховног суда Србије Кж. 1207/2004).

²⁹ Драган Јовашевић, *Коментар Кривичног закона Републике Србије са судском праксом*, Београд, Номос, 2003, стр. 202-203.

³⁰ Када је оптужена оглашена кривом због извршења четири радње кривичног дела подвођења или омогућавања блуда, има места примени института продуженог кривичног дела (пресуда Окружног суда у Чачку Кж. Кж. 106/2005).

малолетно) лице са малолетним лицем (довођењем, остављањем, уговарањем сусрета, упознавањем) са циљем вршења обљубе (полног односа), са њом изједначеног чина (делатност задовољења полног нагона на други начин без контакта полних органа) или друге полне радње. Дело постоји без обзира да ли је до контакта другог лица са малолетником уопште и дошло³¹. Извршилац дела може да буде свако лице, а у погледу кривице потребан је умишљај који обухвата свест о узрасту пасивног субјекта. За ово је дело прописана кумулативно казна затвора од једне до осам година и новчана казна. Посебан облик дела се састоји у омогућавању вршења обљубе, са њом изједначеног чина или друге полне радње са малолетним лицем. Овде је радња извршења одређена у виду помагања, олакшавања, те стварања услова или претпоставки другоме (пунолетном или малолетном лицу) да изврши обљубу, са њом изједначени чин или другу полну радњу са малолетним лицем. За ово је дело прописана кумулативно казна затвора од шест месеци до пет година и новчана казна.

Посредовање у вршењу проституције

Дело из члана 184. се састоји у навођењу или подстицању другог на проституцију или у учествовању у предаји неког лица другоме ради вршења проституције или у пропагирању или рекламирању проституције путем средстава јавног информисања и других сличних средстава³². Објект заштите је полни морал и полна слобода човека.³³ Зависно од радње извршења разликују се три облика овог дела. То су:³⁴ 1) навођење или подстицање другог на проституцију – овде се радња подстрекавања сматра радњом извршења, а не обликом саучесништва. Сама радња се састоји у стварању или учвршћивању одлуке код другог лица да се упусти у проституцију (вршење

³¹ Извршење подвођења је довођење у везу два или више лица ради вршења обљубе или противприродног блуда. Дело је свршено самим довођењем у везу наведених лица тј. стварањем могућности за вршење полног односа, па није потребно да је до односа у конкретном случају и дошло (пресуда Врховног суда Србије Кзп. 363/2005).

³² Када окривљени посредује у вршењу проституције два лица у истом временском периоду, на исти начин и користећи исте прилике, тада чини једно кривично дело (пресуда Врховног касационог суда Кзз.22/2011).

³³ Заштитни објект код овог кривичног дела је полна слобода. Међутим, ово дело је специфично јер друштвена вредност која се штити овим кривичним делом јесте и јавни морал и осуда проституције као неприхватљиве друштвене појаве, па је за ово дело ирелевантно за колико лица је посредовано у вршењу проституције (пресуда Врховног касационог суда Кзз.22/2011).

³⁴ Borislav Petrović, Dragan Jovašević, *Krivično pravo 2, Posebni dio*, op.cit., стр. 200-202.

обљубе или са њом изједначеног чина са другим лицима за имовинску или другу накнаду);³⁵ 2) учествовање у предаји неког лица другоме ради вршења проституције – овде је радња помагања, олакшавања добила такође карактер самосталне радње извршења кривичног дела, а не облик саучесништва. То је делатност којом се омогућава или олакшава, којом се стварају услови и претпоставке да одређено лице започне или да настави са бављењем проституцијом и, 3) пропагирање или рекламирање проституције путем средстава јавног информисања и других сличних средстава – делатност којом се помаже, омогућава или олакшава путем средстава јавног информисања ступање других индивидуално неодређених лица на ширем простору или у дужем времену у проституцију.³⁶ Извршилац дела може да буде свако лице, а у погледу кривице потребан је умишљај. За ово је дело прописана кумулативно казна затвора од шест месеци до пет година и новчана казна. Тежи облик дела за који је прописана кумулативно казна затвора од једне до десет година и новчана казна постоји ако је радња извршења у било ком облику извршена према *малолетном лицу* (лицу узраста до 18 година). Узраст пасивног субјекта је квалификаторна околност за коју у овом случају закон прописује строжије кажњавање.

³⁵ Навођење или подстицај већег броја женских лица, а међу њима и малолетнице на вршење проституције квалификоваће се као продужено кривично дело јер је окривљени од јануара до октобра месеца врбовао, наводио и подстицао на проституцију више женских лица и истима обезбеђивао просторне услове у свом угоститељском објекту за вршење проституције (пресуда Окружног суда у Нишу Кж. 120/2004); Првоокривљена је наводила две девојке на проституцију и учествовала у њиховој предаји другим лицима ради вршења проституције на тај начин што је изнајмила стан, те им је омогућавала да у овом стану пружају сексуалне услуге за новац, што се јављало на телефон, те обавештавала клијенте о врсти и цени услуга које агенција врши, а затим је по доласку клијената од истих узимала новац од кога је половину давала девојкама по обављеном послу (пресуда Окружног суда у Београду Кж. 1975/2005).

³⁶ Оптужени је учествовао у предаји женског лица ради вршења проституције на тај начин што је у договору са другим лицем који је организовао вршење проституције својим путничким возилом превозио девојке на договорене адресе са клијентима где их је чекао и у случају потребе пружао им и физичку заштиту (пресуда Окружног суда у Београду Кж. 1247/2004); Радња учествовања у предаји женског лица не значи и физичку предају, већ овај законски израз треба тумачити у смислу таквог односа који је усмерен на вршење проституције, па и када се то ради на иницијативу женског лица (пресуда Окружног суда у Београду Кж. 2361/2004); Окривљени је учествовао у предаји женског лица другоме ради вршења проституције преко агенције за пословну пратњу, изнајмио је за те сврхе три стана, ангажовао четири лица као секретаре који су се јављали на телефонске позиве и два лица као возаче, а такође и најмање пет женских лица за вршење проституције (пресуда Врховног суда Србије Кж. 56/2005).

Навођење малолетног лица на присуствовање полним радњама

Ово новоуведено кривично дело из члана 185а. КЗ се састоји у навођењу малолетника да присуствује силовању, обљуби или са њом изједначеном чину или другој полној радњи. Објект заштите је малолетно лице и полни морал. Радња извршења је навођење. То је утицање на вољу малолетника да донесе или учврсти своју одлуку у одређеном правцу – у конкретном случају да присуствује у време и на месту: а) силовању (принуди на обљуби другог лица употребом силе или квалификоване претње), б) обљуби – полном односу између лица различитог пола, в) са обљубом изједначеном чину – делатност којом се задовољава полни нагон без контакта полних органа и г) другој полној радњи. Извршилац дела може да буде свако лице, а у погледу кривице потребан је умишљај који обухвата свест о својству пасивног субјекта. За ово је дело прописана кумулативно казна затвора од шест месеци до пет година и новчана казна. Тежи облик овог дела за који је прописана казна затвора од једне до осам година постоји у два случаја : а) ако је радња извршења – навођење – предузето на посебан, специфичан или опасан начин – употребом силе или претње. Сила је употреба физичке, механичке или друге снаге учиниоца према малолетнику у циљу савладавања његовог отпора. Она може бити апсолутна или компулзивна. Претња је блажи облик принуде. То је најавна, предочавање малолетнику да ће му бити нането какво зло ако не поступи по налогу учиниоца и б) ако је дело учињено према детету (лицу узраста до 14 година у време извршења) што мора бити познато учиниоцу дела.

5) ИЗВОРИ

- Алемпијевић, Ђорђе, ет ал., „Повреде полних органа код жртви сексуалног насиља”, *Билтен Окружног суда у Београду*, Београд, број 70/2006.
- Јовашевић, Драган, *Коментар Кривичног закона Републике Србије са судском праксом*, Београд, Номос, 2003.
- Јовашевић, Драган, *Кривични законик Републике Србије са уводним коментаром*, Београд, Службени лист, 2007.
- Јовашевић, Драган, *Међународно кривично право*, Ниш, Правни факултет, 2011.
- Јовашевић, Драган, *Лексикон кривичног права*, Београд, Службени гласник, 2011.
- Јовашевић, Драган, *Кривично право, Општи део*, Ниш, Правни факултет, 2012.

- Јовашевић, Драган, Икановић, Вељко, *Кривично право Републике Републике Српске, Посебни део*, Бања Лука, Факултет правних наука, 2012.
- Јовашевић, Драган, *Кривично право, Посебни део*, Београд, Досије, 2014.
- Јовашевић, Драган, Икановић, Вељко, *Међународно кривично право*, Бања Лука, Факултет правних наука, 2015.
- Јовашевић, Драган, „Посебне кривичноправне мере у праву Републике Србије”, Зборник радова, *Кривично законодавство – de lege lata u de lege ferenda*, Приједор, 2015.
- Кокољ, Митар, Јовашевић, Драган, *Кривично право Републике Српске, Општи и посебни део*, Бијељина, Универзитет Синергија, 2011.
- Миладиновић Стефановић, Душица, „Посебне мере за спречавање кривичних дела против полне слободе малолетника”, Зборник радова, *Заштита људских и мањинских права у европском правном простору*, Ниш, 2013.
- Миладиновић Стефановић, Душица, „Посебна евиденција учинилаца кривичних дела против полне слободе малолетника”, Зборник радова, *Усклађивање права Србије са правом Европске уније*, Ниш, 2014.
- Миладиновић Стефановић, Душица, „Кривичноправна заштита малолетника од сексуалног искоришћавања и злостављања – европски стандарди и право Републике Србије”, *Зборник Правног факултета у Нишу*, Ниш, број 68/2014.
- Нешовић, Александра, „Кривично дело обљубе или противприродног блуда са лицем које није навршило 14 година”, *Билтен Округног суда у Београду*, Београд, број 66/2005.
- Petrović, Borislav, Jovašević, Dragan *Krivično pravo 2, Posebni dio*, Sarajevo, Pravni fakultet, 2005.
- Petrović, Borislav, Jovašević, Dragan, *Međunarodno krivično pravo*, Sarajevo, Pravni fakultet, 2010.
- Ракочевић, Велимир, „Кривична дела против полне слободе”, Зборник радова, *Нове тенденције у савременој науци кривичног права и наше кривично законодавство*, Златибор, 2005.
- *Службени гласник Републике Србије*, број : 85/2005, 88/2005, 107/2005, 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013 и 108/2014.
- *Службени гласник Републике Србије*, број 32/2013.
- *Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори*, број 1/2010.
- Turković, Ksenija. et al., *Komentar Kaznenog zakona*, Zagreb, Narodne novine, 2013.

6) ЗНАЧАЈ ЗА РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ

Прихватањем одредби низа релевантних европских докумената који су коначно инаугурисани усвајањем Конвенције Савета Европе о заштити деце од сексуалног искоришћавања и сексуалног злостављања од 25. октобра 2007. године (Лансарот), у националним законодавствима држава чланица Савета Европе је створена правна основа за увођење посебне врсте кривичноправне заштите полне слободе деце и малолетника, као и основ за примену посебних кривичноправних мера према учиниоцима ових кривичних дела. Све те мере имају заједнички циљ да обезбеде ефикасно, квалитетно, законито, благовремено и безбедно предузимање превентивних, па и репресивних мера како би се предупредили различити облици и видови испољавања кривичних дела против полне слободе деце и малолетника. Заправо, увођењем посебних кривичних дела обезбеђује се потпуна правна заштита полне слободе малолетника од злостављања и искоришћавања са било које стране они долазили у националним и међународним размерама. Тако је и у Републици Србији у кривичноправни систем уведено више кривичних дела ове врсте при чему је законодавац поштујући утврђене европске стандарде обезбедио кривичне санкције за поједине облике и видове испољавања прописаних кривичних дела ове врсте. Но, поред кривичних санкција према учиниоцима ових кривичних дела (физичким и правним лицима) се примењују и посебне кривичноправне мере у области општих института кривичног права. Слична кривична дела су саставни део и новодонетог Кривичног законика из 2005. године. На тај начин уз одговарајуће процесне претпоставке (формирање посебних органа и служби за подршку и помоћ полиције, јавног тужилаштва и суда) створене су претпоставке за ефикасну борбу наше државе са овим савременим облицима и видовима „сексуалног“ криминалитета на штету деце и малолетника који не познаје границе између држава.